

Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*

Acad. Gabriela Pană Dindelegan

Stimate domnule președinte,

Stimați colegi,

În numele colectivului de autori, vă mulțumesc mult pentru prezența la această lansare. Este o bucurie și o onoare pentru noi de a sărbători evenimentul împreună.

Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație (2024) se înscrie în tradiția *îndreptarelor academice* elaborate de Institutul de Lingvistică din București: prima ediție în anul 1960; a cincea, în 1995. Actuala ediție, a șasea, și-a propus aducerea la zi a informației normative (au trecut aproape treizeci de ani de la ediția anterioară) și punerea de acord cu normele din DOOM³ (2021); și-a propus, de asemenea, să aducă modificări/corecții, acolo unde este cazul, în direcția calificării gramaticale și a descrierii gramaticale mai precise a formelor. O atenție specială s-a acordat selecției cuvintelor-titlu, operație în care au intervenit câteva principii fundamentale, și anume:

(a) termenii sunt selectați din vocabularul activ al românei actuale literare de uz mediu (deci, fără arhaisme, fără regionalisme, fără cuvinte savante și tehnice, fără cuvinte din registrele nonliterare);

(b) sunt aleși numai termenii care prezintă diverse dificultăți normative, posibil generatori de variație și de greșeli;

(c) împrumuturile recente, directe sau indirecte, sunt acceptate numai atunci când au pătruns în uzul literar general al limbii actuale și când for-

ma lor flexionară sau fonetică dă importante semne de adaptare (precum atașarea mărcilor flexionare).

Anterior celor șase ediții ale ÎOOP⁶, toate redactate de Institutul de Lingvistică din București, a existat o carte cu un titlu apropiat, *Îndreptar și vocabular ortografic pentru uzul învățământului de toate gradele*, elaborată de Sextil Pușcariu și Teodor Naum și publicată la Editura „Cartea Românească” în 1932, după Reforma academică din același an. Este un prilej să omagiem cartea și pe autorii ei, care au gândit acest minunat tip de instrument normativ, l-au finalizat și l-au impus ca destinație și ca detalii de organizare (*Îndreptarele* Institutului de Lingvistică din București sunt tributare în mare măsură excelenței lucrării a lui Pușcariu și Naum).

Voi spune câteva cuvinte despre colectivul de redactori. Cei opt redactori (Cristiana Aranghelovici, Adnana Boioc Apintei, Raluca Brăescu, Ștefan Colceriu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Irina Necula Paraschiv, Gabriela Pană Dindelegan) și trei revizori (Rodica Zafiu, Emanuela Timotin, Cristian Moroianu) aparțin Institutului de Lingvistică din București, unii lucrând paralel și la Facultatea de Litere din Universitatea București. Numărul mare de autori, special gândit astfel, a avut drept obiectiv asigurarea unei diversități de opinii, pentru a da mai multă credibilitate soluțiilor normative adoptate. Sunt persoane care au o lungă tradiție în elaborarea lucrărilor de gramatică, de la gramatici

*Prezentare susținută la lansarea lucrării „Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație” (14 noiembrie 2024, Clubul academicienilor, Academia Română)

teoretice la gramatici descriptive ale limbii române, de la gramatici pentru cititori români la gramatici destinate cercetătorilor străini, de la gramatici generale la gramatici de orientare școlară, de la gramatici sincronice la gramatici diacronice, fiind acoperite toate tipurile de gramatici și toate destinațiile posibile. În același timp, sunt autori aparținând la generații de vorbitori diferite, de la puțin peste douăzeci și cinci de ani la peste optzeci, asigurând, astfel, diversitatea reperelor normative avute în vedere. Dezbateră publică, din cadrul Comisiei academice de cultivare a limbii, operație finală înainte de publicare, a adus, suplimentar, și opinia unor vorbitori din altă zonă lingvistică decât cea a Bucureștiului. Fiecare cuvânt din *Vocabular* și fiecare sinteză teoretică normativă din partea I a *Îndreptarului* au fost dezbătute public, încercând să ne apropiem cât mai mult posibil de un consens normativ. Asta nu înseamnă că am și reușit, nu înseamnă că nu vor mai exista discuții în contradictoriu, opinii diferite; *grammatici certant* dintotdeauna. *Îndreptarul* lui Pușcariu, cu toată forța și prestigiul lui normativ, nu a fost ferit, în epocă, de atitudini critice, uneori chiar violent critice. Deci, probabil că și în cazul nostru se poate întâmpla asta. Oricum, intenția a fost să găsim modalități de a înlătura cât mai mult posibil soluțiile vulnerabile.

În timpul definitivării *Îndreptarului*, am avut ideea de a-l completa cu o carte de exerciții

normative, destinate în primul rând școlii, dar nu numai, menită să adâncească latura aplicativă a *Îndreptarului*. Organizate, în mare parte, după structura *Îndreptarului*, cele mai multe exerciții sunt rezolvate; multe rezolvări sunt însoțite de „comentarii”, extrem de utile pentru a înțelege tipul de greșală, circumstanțele care favorizează apariția greșelii, dificultăți și capcane lingvistice. Numai dacă înțelegi greșeala, o și poți evita.

Pentru accesibilitate, am încercat în ambele cărți, să evităm terminologia prea specializată și explicația prea „înaltă”, păstrându-ne la nivelul programelor școlare în vigoare, al gramaticii școlare elaborate în 2019.

Sunt convinsă că atât *Îndreptarul*, cât și *Culegerea de exerciții* sunt instrumente normative esențiale, utile în primul rând școlii, dar și dincolo de școală, tuturor celor interesați de folosirea corectă a propriei limbi, atât în manifestarea ei orală, cât și în cea scrisă.

Colegii mei vor prezenta și alte aspecte din organizarea și problematica *Îndreptarului*. În final, un gând de mulțumire îndreptat către Editura Univers Enciclopedic și directorul ei, domnul Vlad Popa, care a asigurat în condiții optime editarea celor două cărți și care a asigurat, în ultimii douăzeci de ani, editarea tuturor cărților noastre de gramatică.